

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ РЕКТОРІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЄВРОПИ
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО ФОРУМУ**

...

16 ЛЮТОГО 2023

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 2 від 26 січня 2023 року)*

За загальною редакцією академіка В. П. Андрущенко

Редакційна колегія:

- Віктор Андрущенко* – в. о. ректора УДУ імені Михайла Драгоманова
(голова редакційної колегії);
- Лешек Корпоровіч* – професор Ягеллонського університету (Республіка Польща);
- Роман Вернидуб* – проректор з навчально-методичної роботи
УДУ імені Михайла Драгоманова (заступник голови редакційної колегії);
- Григорій Торбін* – проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова
(заступник голови редакційної колегії);
- Павло Горінов* – в. о. директора навчально-наукового інституту права
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Володимир Євтух* – декан факультету соціально-політичних наук
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Юрій Кондратьєв* – директор Міждисциплінарного центру складних систем
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Микола Кириченко* – директор Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» НАПН України;
- Лариса Лук'янова* – директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України;
- Наталія Мозгова* – завідувач кафедри філософії УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Тарас Олефіренко* – декан педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Василь Федоришин* – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Сергій Русаков* – директор навчально-наукового інституту філософії
та освітньої політики УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Наталія Титова* – завідувач кафедри професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Таміла Новіцька* – директор Центру молодіжної політики УДУ імені Михайла Драгоманова.

М 74

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ
БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ : збірник матеріалів міжнародного
форуму / за заг. ред. акад. В. П. Андрущенко. – Київ : Вид-во УДУ імені
Михайла Драгоманова, 2023. – 455 с.**

До збірника увійшли матеріали учасників Міжнародного форуму, де розглядаються актуальні питання стратегічних напрямів пріоритетів галузей наук і знань, зокрема з неперервної освіти та педагогічної інноватики, освітньої політики, публічного управління та громадського самоврядування.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі філософії, політології, управління, психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 37.018-048.35:316.32-049.5(082)

DOI: <https://doi.org/10.31392/conf.UDU.2023.16.02>

© Автори статей, 2023

© Редакційна колегія, 2023

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

Олефіренко Т. О.

*кандидат педагогічних наук, професор,
декан педагогічного факультету*

*Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Постановка проблеми та її актуальність. Особливості розвитку сучасного цивілізаційного процесу актуалізують нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців в освітньому процесі закладів вищої освіти (ЗВО). Це певною мірою стосується й майбутніх учителів, які мають бути готовими до професійної діяльності у швидко змінюваному світі, бути конкурентними на ринку освітніх послуг, що динамічно розвивається. З огляду на це, підготовка учителя до саморозвитку й успішної самореалізації у професії тісно пов'язана зі встановленням певного співвідношення між сферою освіти й сферою професійної праці, що й визначить в подальшому успішність кар'єрного зростання особистості [1, с. 20]. Тож, підготовка ще на етапі навчання у ЗВО майбутнього педагога до розвитку професійної кар'єри є актуальною й своєчасною, оскільки дає змогу учителю-початківцю краще зрозуміти специфіку майбутньої трудової діяльності шляхом формування так званих гнучких навичок (soft skills), що дають змогу особистості швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати нестандартні завдання тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що питання розвитку готовності майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри були предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних учених, серед яких А. Братанич, Н. Гончарова, Т. Канівець, В. Лозовецька та інші. Відзначимо також ґрунтовний внесок фахівців Інституту професійно-технічної освіти НАПН України в дослідження теоретичних й прикладних аспектів формування готовності учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри, розкриття особливостей саморозвитку майбутніх кваліфікованих фахівців у контексті проблеми формування готовності до планування професійної кар'єри [6]. Автором статті схарактеризовано педагогічні аспекти використання тренінгів при підготовці майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри [3], обґрунтовано принципи підготовки майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри [4], здійснено психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя [5], що є теоретичною базою для здійснення цієї наукової розвідки. Проте виокремлення актуальних проблем підготовки майбутнього вчителя до розвитку професійної кар'єри потребують додаткового наукового осмислення й аналізу, що й обґрунтовує доцільність здійснення цього локального дослідження.

Мета статті – виокремити актуальні проблеми підготовки майбутнього вчителя до розвитку професійної кар'єри.

Викладення основного матеріалу дослідження. Система підготовки майбутніх учителів є складним багатоаспектним явищем, що характеризується низкою показників, серед яких пріоритетне значення мають самореалізація особистості у професійній діяльності, готовність до розвитку кар'єри у сфері освіти. Натепер від учителя як ключового суб'єкта освітнього процесу вимагаються якості управлінця, лідера, організатора, який повинен володіти набором компетентностей, що дають змогу виконувати узагальнені виробничі завдання педагога. Водночас, професійне поле

сучасного вчителя не обмежується тільки сферою повної загальної середньої освіти, адже він може працювати в системі спеціальної освіти, виконувати функцію тьютора в умовах дистанційної освіти, здійснювати взаємодію між учнями і освітніми організаціями, брати участь в перспективному плануванні позашкільної діяльності дітей тощо. На перший план виходять інші ролі педагога – фасилітатора (активного помічника в процесі самоосвіти), інтерпретатора, комунікатора, менеджера освітнього процесу, ініціатора навчальних дій, генератора ідей, координатора спільних зусиль, тьютора [2, с. 80]. При цьому компетентності, необхідні для їх виконання, не можуть бути сформовані ні за допомогою освоєння предметного змісту галузі освіти, ні за допомогою освоєння прикладних педагогічних знань. Тож, у педагогічному ЗВО освітній процес має бути організований так, щоб майбутні учителі ще в період навчання набували впевненості, що їхній інтелектуальний та творчий потенціал буде затребуваним на ринку освітніх послуг. У студентів повинні бути сформовані не тільки професійні знання, вміння та навички (hard skills), але й певні особистісні якості, такі як гнучкість, готовність до змін, вміння швидко й ефективно адаптуватися до нових умов, розвинуті професійна спрямованість, особистісна готовність професійно реалізувати себе в сучасних умовах реформування системи освіти (soft skills).

Слід зазначити, що у сучасних умовах розвитку освіти також відбувається трансформація об'єкта і предмета діяльності вчителя. У традиційному розумінні об'єктом педагогічної діяльності є освітній процес, предметом – закономірності цього процесу. Об'єкт і предмет діяльності вчителя закладу повної загальної освіти наразі інші, оскільки вони набувають характеру близького до діяльності менеджера по управлінню персоналом; об'єктом є особистість учня в освітньому процесі, особистісного становлення, професіоналізації; предметом – основні закономірності та чинники, що визначають поведінку учня, групи учнів в умовах спільної навчальної діяльності. Іншими словами, в сучасній сфері загальної освіти, в умовах запровадження профільного навчання учнів, необхідні кадри, які здійснюють взаємозв'язок між двома системами – трудовою сферою і освітньою системою, готують молоде покоління до принципово нових умов діяльності, взаємовідносин, позиціонування себе в іншій ролі – учасника соціально-виробничих відносин. В цьому випадку на перший план виходять не академічні пріоритети (академічні рейтинги, традиційні способи набуття знань – увага, слухання, розуміння, відтворення тощо), а розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, здатності критично оцінити застосовність знань на практиці.

Насамкінець зазначимо, що підготовка майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри є процесом, який має очевидні й приховані вияви. Передусім, він тісно пов'язаний з видами професійної діяльності, до яких готується майбутній учитель. Звідси виникає необхідність виявлення специфічних принципів побудови професійної кар'єри, що відбивають специфіку змістовного об'єкта його педагогічної діяльності, які є одночасно і вимогами до просування на ринку праці.

Висновки. Включення теоретичних й прикладних завдань підготовки майбутнього вчителя до розвитку професійної кар'єри до змісту освітнього процесу у педагогічному ЗВО зумовлюється низкою об'єктивних викликів, які можемо визначити як актуальні проблеми досліджуваного феномену, а саме:

- 1) вища освіта в темпах свого розвитку має відповідати, а точніше випереджати соціально-економічний розвиток суспільства;
- 2) учитель-початківець після завершення навчання у педагогічному ЗВО має мати окрім професійних (hard skills) розвинуті ще й універсальні/гнучкі навички (soft skills), зокрема самоорганізації, комунікації, адаптації, роботи в групі, когнітивної гнучкості, уміння приймати рішення й мати власну думку, лідерських здібностей тощо), які уможливають більш швидко й результативно адаптацію молодого фахівця у динамічному професійному освітньому середовищі;

3) організація й змістовий контент освітнього процесу у педагогічному ЗВО мають бути спрямовані на формування у майбутніх учителів значущої взаємозалежності між тим, що вони вивчали у ЗВО, і тим, що вони мають виконувати у професійній діяльності;

4) розроблення й удосконалення освітніх програм на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої педагогічної освіти має відбуватися з урахуванням запитів внутрішніх й зовнішніх стейкхолдерів, що забезпечить формування у студентів навичок прийняття рішень щодо їх професійного майбутнього, об'єктивних ставлень до викликів ринку освітніх послуг й вимог працедавців тощо.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у здійсненні порівняльного аналізу особливостей застосування електронних навчальних курсів з підготовки майбутніх учителів до розвитку професійної кар'єри на різних рівнях вищої освіти – бакалаврському, магістерському, докторському.

Використана література:

1. Бобрицька В. І. Професійна підготовка магістрів у галузі освіти в Україні: сучасні виклики, проблеми, знахідки. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр.* К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2017. Вип. 1 (10). С. 20-23.
2. Жукова О. А. Принципы дидактики высшей школы: проблема первенства в системе иерархии. *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*. 2014. № 7–8. С. 79–83. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/printsipy-didaktiki-vysshey-shkoly-problema-pervenstva-v-sistemeierarhii>
3. Олефіренко Т. О. Використання тренінгів при підготовці майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри. *Освітній дискурс : збірник наукових праць / голов. ред. О. П. Кивлюк.* Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Випуск 17 (10). С. 46-54.
4. Олефіренко Т. О. Принципи підготовки майбутніх учителів до побудови професійної кар'єри. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.* Випуск 4 (160). Серія: Педагогічні науки, Чернігів, 2019. С. 24 – 29.
5. Олефіренко Тарас. Психолого-педагогічний аналіз феномену професійної кар'єри вчителя. *Professional Education: Methodology, Theory and Technologies. Професійна освіта: методологія, теорія та технології* : зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний вищий навчальний заклад імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький : СКД, 2019. Вип. 10. С. 207–222.
6. Формування готовності учнів ПТНЗ до вибору й реалізації професійної кар'єри : методичний посібник / [Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Вовковінський М. І. та ін.] ; за ред. Д. О. Закатнова. К. : ІПТО НАПН України, 2015. 188 с.